

14–16 вересня 2010 р. [Електронний ресурс] / Очеретний В. П., Риндюк В. І., Ковальський В. П., Бондар А. В. – Режим доступу :

http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Ocheretnyi_Ryndyuk_Kovalskiy_Bondar.php.

10. Трофимец Е. Н. Информационно-аналитические технологии обучения менеджеров в образовательных Учреждениях России и за рубежом [Електронний ресурс] / Е. Н. Трофимец // «Вестник РУДН» серия «Информатизация образования», 2010. – № 1. – Режим доступу :

http://www.ido.rudn.ru/vestnik/2010/2010_1/14.pdf.

РЕЗЮМЕ

О. М. Король. Дифференцированный подход во время предоставления и проверки учебного материала по критерию значимости.

Статья демонстрирует возможность осуществления дифференциации относительно специализаций на едином потоке студентов при преподавании дисциплин компьютерной грамотности. Это может быть достигнуто благодаря вводу критерия, который повышает качество предоставления знаний и обеспечивает объективность проверки учебного материала во время тестирования для выявления уровня профессионального соответствия.

Ключевые слова: дифференциация, значимость учебного материала, тестирование, имитационная модель, критерий значимости, специализация.

SUMMARY

O. Korol. Differential approach during the giving and checking of learning materials on the meaningful criteria.

The article demonstrates possibility to realize differentiation in relation to students' specializations. It can be achieved due to the introduction of a criterion that improves quality grant of knowledge and provides objectivity in verification of educational material during testing in order to bring to light the level of professional suitability.

Key words: differentiation, meaningfulness of educational material, testing, simulation model, criterion of meaningfulness, specialization.

УДК 378.147

Л. С. Левченко

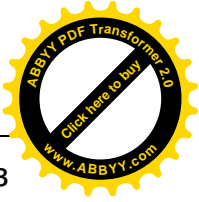
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В МАГІСТРАТУРІ

У статті розглядаються концептуальні положення процесу та результату самореалізації магістранта як основних складових формування всебічно розвинутої особистості студента-магістранта, теоретико-методологічні передумови та основні етапи дослідження проблеми самореалізації особистості. Самореалізація розглядається як одна зі складових формування всебічно розвинутої особистості студента-магістранта.

Ключові слова: самореалізація магістранта, психолого-педагогічна система самореалізації магістранта, показники та критерії самореалізації, творчий потенціал, фактори самореалізації особистості.

Постановка проблеми. У вітчизняній літературі поняття «самореалізація» представлено як збалансоване та гармонійне розкриття всіх аспектів особистості, розвиток генетичних особистісних можливостей. Самореалізація – це здійснення можливостей розвитку «Я» через особисті намагання, співпрацю з іншими, соціумом і світом у цілому. Педагогічний

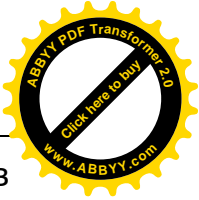
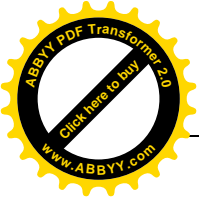
енциклопедичний словник визначає поняття самореалізації як одну із цілей педагогічного процесу, яка проявляється в допомозі особистості здійснити свої позитивні можливості, розкрити свої здібності. Саме тут самореалізація виступає як результат виховання людини. Якщо плани мають суспільнокорисну направленість, людина може вважати себе реалізованою. Це важливе уточнення дозволило нам доповнити зміст терміна «самореалізація особистості» прикметником «продуктивна», оскільки стосовно педагога ми маємо на увазі саме таку самореалізацію, яка має позитивну спрямованість.

Деякі науковці розглядають поняття «самореалізація» через призму філософського змісту феномена «розвиток», вважають, що це поняття є підсумком найвищого рівня розвитку особистості.

На першому рівні під впливом біологічних факторів розвитку з'являється індивід. На другому рівні під впливом соціальних факторів формується особистість. Третій рівень (безпосередньо процес самореалізації людини) характеризується проявом індивідуалізації на основі взаємодії суб'єктивних (особистісних) факторів. Перехід на вищий рівень відбувається незворотно і цілеспрямовано на основі дії діалектичних законів заперечення та переходу кількісних змін в якісні. Самореалізацією, саморозвитком можна називати не будь-який розвиток особистості, а лише такий, який зумовлює високу активність суб'єкта діяльності. Якщо такої активності немає, то і практично немає процесу самореалізації. Формування особистості відбувається в цьому випадку по типу адаптаційних механізмів.

Аналіз актуальних досліджень. Н. С. Мурадова фактично ставить знак рівності між поняттями «творча самореалізація» та «самореалізація особистості» [3]. Дійсно, у самореалізації особистості завжди закладено творчий початок.

До цих пір залишається суперечливим питання тотожності понять «самореалізація» та «самоактуалізація». У самому загальному вигляді під самоактуалізацією розуміють намагання людини до більш повного виявлення та розвитку своїх можливостей, особистісного потенціалу. У теорії самоактуалізації виділяють два основні напрями – клінічний та мотиваційний. Основоположником першого є американській психолог і психотерапевт К. Р. Роджерс (1902–1987), мотиваційне направлення пов'язане з ім'ям А. Х. Маслоу (1908–1970). На їхню думку, людина від природи здатна до самовдосконалення та особистісного зростання. Обидва вважали, що люди мають фактично нескінченний потенціал для свого вдосконалення, що в них із самого початку закладена потреба самовдосконалення [4, 108–117].

П. І. Підкасистий та Л. М. Фрідман сутність процесу самоактуалізації в освітньому просторі вбачають у передаванні вихователями вихованцям засобів, методів і шляхів, завдяки яким людина може стати тим, ким вона хоче. Таким чином, концепція самоактуалізації особистості заснована на ідеї розвитку особистості та суспільства, зорієнтована на саморозвиток і самореалізацію людини, її особистісний потенціал (творчі здібності, можливості, інтелект).

Отже, у системі самореалізації намітились два варіанта: актуалізації та вдосконалення. У відповідності з першим основна сила – генетична програма, яка детермінує спеціальні здібності особистості. І в цьому випадку повне, успішне життя являє собою процес реалізації здібностей. У випадку вдосконалення акцент робиться не на генетично закладених здібностях, а на ідеалах красивого та наповненого змістом життя. Рушійна сила стимулює намагання до досягнення певних ідеалів удосконалення незалежно від закладених у людині здібностях. В обох варіантах самореалізації явно чи неявно передбачається, що зміст сили змін фіксується та може бути визначеним. Основні положення самореалізації виявляють рух людини до конструктивної мети впродовж усього життя.

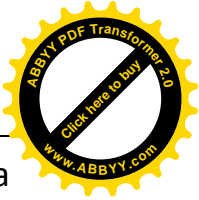
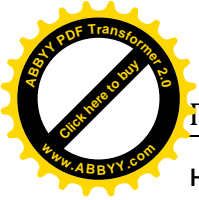
А. Маслоу визначає самоактуалізацію як розвиток особистості, який вивільняє людину від браку проблем росту та від інфантильних проблем життя [4].

Мета статті – охарактеризувати самореалізацію як одну зі складових формування всебічно розвинутої особистості студента-магістранта.

Виклад основного матеріалу. Винахідники називають три головні орієнтири потреб людини – пізнавальна потреба, потреба емоційних контактів і потреба пошуку сенсу життя. При цьому видно, що недостатній або несвоєчасний розвиток однієї з цих потреб гальмує формування повноцінної особистості. Особлива увага звертається на потребу пошуку сенсу життя – схоже на впевненість та світосприйняття особистості. Якщо ця проблема не розвивається або розвинута слабо, людина не зможе реалізувати свої здібності, тому що в неї відсутній мобілізуючий центр.

Нам уявляється, що потреба сенсу життя вище, ніж потреба в самоактуалізації. Виходячи з аксеологічного та особистісно-діяльнісного підходів до розроблення моделі самореалізації студента, педагога, можна стверджувати: концепція самовдосконалення в моделі розвитку особистості в порівнянні з концепцією самоактуалізації у вітчизняній педагогіці є більш пріоритетною та адекватною.

Нами визначені основні ознаки самореалізації особистості студента-магістранта: саморозвиток, самовдосконалення, формування здібностей до

неперервної педагогічної творчості. Результатом самореалізації студента повинна стати сформована потреба до неперервного саморозвитку та самовдосконалення, мотивації до розвитку творчого потенціалу.

Структура самореалізації студента-магістранта.

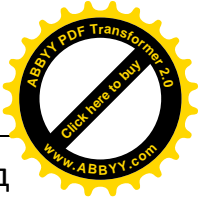
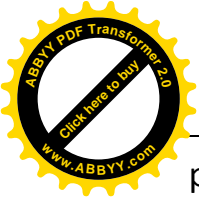
Узагальнюючи досвід закордонних та вітчизняних дослідників, ми намагалися на основі структурного підходу розробити психолого-педагогічну систему самореалізації студента. У системі самореалізації студента головним є його задатки та здібності, професійне самовизначення, зміст творчого потенціалу, індивідуально-психологічні та психофізіологічні можливості. Задатки виступають як природні можливості до здібностей. Хист і здібності до професійної діяльності є головними компонентами професійного спрямування особистості. Без формування інтересу до трудової діяльності здібності особистості реалізуватися не можуть. Задатки до трудової діяльності залишаються невикористані. До спеціальних здібностей відноситься комплекс особистісних якостей, які допомагають у досягненні високих результатів у педагогічній діяльності.

У сучасних умовах головним стратегічним напрямом реформування освіти є вирішення проблем системно-діяльнісної освіти, де студент є суб'єктом освітнього процесу. Процес продуктивної самореалізації студента неможливий без заміни «знанневої» парадигми на парадигму психодидактичну, яка, як показав В. І. Панов [2, 120], відрізняється від попередньої за рядом показників, основними з яких є: 1) знання – вміння – навички з конкретних навчальних предметів розглядають не як самоціль, а як психолого-педагогічний засіб розвитку пізнавальних, комунікативних та особистісних здібностей студентів; 2) студент з об'єкта педагогічного впливу переходить у партнера викладача; 3) викладач із «транслятора» навчального матеріалу перетворюється в організатора продуктивної взаємодії між навчальним матеріалом і студентом, стаючи разом зі студентом суб'єктом спільного пізнавального та розвивального процесу.

Творча самореалізація майбутнього педагога.

Тільки в постійному саморозвитку викладач здатний виховувати бажання до саморозвитку студента, і тільки конкурентоспроможний викладач здатен виростити конкурентоспроможну особистість [3, 18]. Самоосвіта, самовдосконалення та самореалізація викладача тільки тоді будуть ефективними, коли сформується в потребу до особистого саморозвитку та готовність до педагогічної творчості.

Л. А. Коростильова [1], досліджуючи шляхи особистісної та професійної самореалізації людини, характеризує самореалізацію як процес та як результат. Самореалізацію як результат особистісного

розвитку спостерігаємо на певних етапах життя людини (період завершення навчання, встановлення спеціаліста-професіонала, досягнення професійної майстерності і т. д.).

Сфера «хочу» – це сфера інтересів, бажань, захоплень, що спонукають особистість до активності. Сфера «можу» включає самооцінку самопізнання особистості. Сфера «треба» відображає соціальні питання суспільства, умови ринку праці, потребу соціуму у кваліфікованих кадрах. У цій сфері відбувається саморегуляція поведінки людини через певні установки навичок, звичок, соціального досвіду. Тому на особливостях цієї сфери зупинимося детально. Свідома самореалізація поведінки та дій відбувається в процесі самоаналізу, самозаохочення, чіткої уяви про засоби досягнення поставленої перед собою мети.

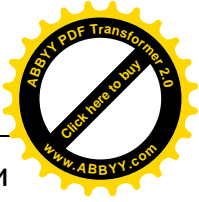
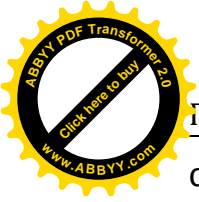
На цьому етапі саморегуляції особистості формуються почуття обов'язку та відповідальності, відбувається вибір діяльності, професійна орієнтація переходу в стадію професійного самовизначення та вибору професійного шляху.

Процес професійного самовизначення на цьому етапі становлення та розвитку магістранта, у свою чергу, супроводжується етапом перевірки на професійну придатність, яка розуміється як відповідність індивідуально-психологічним особливостям спеціаліста вибраній ним професії.

Отже, категорія «самореалізація особистості» є творчим початком, тобто саме поняття «самореалізація» пов'язане з творчістю. Неперервне самовдосконалення та самореалізація педагога є підґрунтям становлення та формування компетентних і конкурентоспроможних спеціалістів-професіоналів.

Творчий потенціал студента-магістранта проявляється та реалізується в процесі його безпосередньої діяльності, зорієнтованої на розкриття професійно важливих та соціально значущих якостей. Технології самореалізації різні, мають різні структури в залежності від поставлених завдань з виявлення кількісних та якісних характеристик психолого-педагогічної системи самореалізації особистості (інтелектуальної успішності, оцінки продуктивної діяльності, емоційно-комунікативні проявів, креативного мислення, виявлення перешкод на шляху тощо).

Процес самореалізації студента-магістранта не повинен замикатися на собі, кінцевою метою цього процесу є не тільки та не стільки досягнення високого рівня самовдосконалення та самоорганізації, а перш за все – передавання досвіду самореалізації, самовиховання, самоосвіти та самореалізації своїм вихованцям. Досягнення гармонізації особистісних

сфер («хочу», «можу», «треба»), ціннісні орієнтири та життєві установки дадуть можливість для їх ефективної самореалізації.

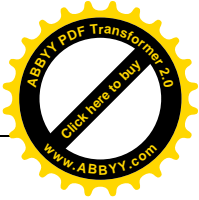
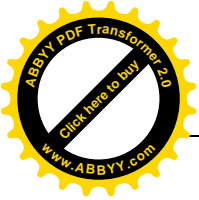
Тож створити себе може тільки такий студент, який здатний до самореалізації. Але ця гармонізація багато в чому залежить від відповідності особистісної сфери соціальним запитам суспільства. У процесі професійного самовизначення ефективність цієї гармонізації перевіряється за показником «професійна придатність».

Сучасні технології навчання успішно використовуються багатьма викладачами Сумського державного педагогічного університету і приносять помітні позитивні результати. Уже сьогодні можна говорити про те, що практично зросли всі показники, які характеризують динаміку однієї з провідних характеристик професійної самореалізації – пізнавально-творчої самостійності студентів. Переважна більшість студентів (70–80%) у межах цієї технології навчання виконують професійно-творчі завдання на достатньому та високому рівнях, дають схвальну оцінку реальному, а не декларативному, справедливості відносин між педагогами та їх вихованцями, відзначають помітні зміни в розвитку свого творчого потенціалу. Експерти відзначають прогрес у теоретичному і практичному освоєнні студентами механізмів творчої діяльності: виявлення пізнавальної проблеми та її суперечностей, прогнозування необхідних кроків для розв'язання творчого завдання; застосування провідного механізму творчої діяльності, умінь самодіагностики й самооцінки на основі чітких, зрозумілих і докладних критеріїв якості.

Висновки. Отже, дослідження феномена самореалізації студента-магістранта – це важливий напрям сучасної педагогічної та психологічної науки, оскільки вимальовується розуміння, що людина в процесі формування набуває нового статусу – незалежної, з високим потенціалом особистості, яка, насамперед, має сподіватись на власні сили, розум та енергію й не виправдовувати свої невдачі соціальними негараздами та відсутністю щасливого випадку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коростылёва Л. А. Психологическая саморегуляция личности: затруднения в профессиональной сфере / Л. А. Коростылёва. – СПб., 2005. – 86 с.
2. Панов В. И. Психопедагогика образовательных систем: теория и практика / В. И. Панов. – СПб., 2007. – 37с.
3. Муратова Н. С. Формирование социально-экономической культуры педагога в системе непрерывного педагогического обучения : автореф. дис. на соискание ученой степени д. п. н. / Н. С. Муратова. – М., 2007. – 112 с.
4. Маслоу А. Самоактуализация / А. Маслоу // Психология личности : тексты / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтера, А. А. Пузырея. – М., 1992. – 232 с.
5. Професійне самовизначення у контексті професійної та допрофесійної освіти : метод. рек. – Львів : Вид-во НМЦО, 2010 – 58 с.

РЕЗЮМЕ

Л. С. Левченко. Самореалізація і розвиток студентів во время обучения в магистратурі.

В статті розглядаються концептуальні положення процесу і результату самореалізації магістранта, теоретико-методологічні передумови дослідження проблеми самореалізації особистості. Самореалізація розглядається як одна з складових формування всесторонньо розвитої особистості студента-магістранта.

Ключевые слова: самореалізація магістранта, психолого-педагогічна система самореалізації магістранта, показателі і критерії самореалізації, творчий потенціал, фактори самореалізації особистості.

SUMMARY

L. Levchenko. Students' self-realization and development during their studies according to the master's degree programme.

The article deals with the conceptual principles of the process and the result of Master's Degree Students self-realization. Theoretical and methodological backgrounds of the researched problem of a person's self-realization are examined.

Key words: self undergraduates, psycho-educational system self undergraduates indicators and criteria for self-realization, creativity, self-identity factors.

УДК 378.9

Е. М. Луговська

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІКА-МЕХАНІКА АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті розглянуто зміст професійної діяльності майбутніх техніків-механіків агропромислового виробництва, сутність та види професійної діяльності. Виділено об'єкти, суб'єкти, мету, способи, засоби, умови та сферу професійної діяльності майбутніх техніків-механіків. Обґрунтовано специфічні особливості професійної підготовки техніків-механіків в умовах агротехнічного коледжу.

Ключові слова: професія, професійна діяльність, професійна підготовка, техніки-механіки агропромислового виробництва, фахова компетентність, професійні обов'язки.

Постановка проблеми. Постійні зміни, що відбуваються в соціальній та культурній сферах діяльності, глибокі соціально-економічні зміни в суспільстві і на виробництві суттєво розширюють сферу діяльності майбутніх фахівців – випускників коледжів, що, у свою чергу, потребує суттєвих змін у системі професійної освіти. Особливо гостро постає питання щодо якісної професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного виробництва, оскільки у зв'язку з упровадженням компетентісно орієнтованого підходу в освіті і стрімким розвитком сучасного виробництва посилюються вимоги до професійних знань і вмінь кваліфіковано використовувати ці знання в реальних умовах.

Нові стратегічні завдання професійної освіти, відображені в Державній національній програмі «Освіта» та в Законі України «Про